

Trump'ın "kaos" yönetiminin son kurbanı ve Amerikan dış politikası

KADİR ÜSTÜN / SETA

Amerikan Başkanı Donald Trump'ın Dışişleri Bakanı Tillerson'ın görevine bir Twitter mesajıyla son vermesi Trump yönetiminin ilk gününden beri skandalları alışkanlık haline getirmesinin en son örneği oldu. Yönetimden istifa ederek veya kovularak ayrılanların listesi oldukça kabark ancak Dışişleri Bakanı gibi kabinenin ağır toplarından birinin sosyal medyada kovulması bir ilk. Trump yönetiminde kadro değişikliği dedikodusunun olmadığı bir hafta olmadı desek abartı olmaz. "Kaos yönetimi" uygulayan ve bunu marifet sayarak övünen Başkan Trump memnun olmadığı kabine üyeleri hakkında Twitter'dan sert ve hatta aşağılayıcı mesaj atmaktan da çekinmiyor. Trump'ın bu tarzının aslında adı konmamış bir yönetim krizi olduğu ve önümüzdeki dönemde Amerikan dış politikasını daha da belirsizliğe sürükleyeceği söylenebilir.

Kişisel anlaşmazlıklarına bakıldığında Tillerson'ın Başkan için söylediği meşhur "moron" hakaretinin rol oynadığı aşikar ve Trump'ın bunu unutmadığını söylemek abartı olmayacaktır. **Tillerson'ın bakanlık üst kadroları ve birçok önemli büyükelçilik (Almanya, Güney Kore, Türkiye, Güney Afrika) atamalarında Beyaz Saray'la anlaşamaması sonucu bu kadroların hala boş kalması da Trumpçı isimlerin kendisine yönelttiği şikayetler arasında. Tillerson ayrıca Trump'a yakın kadroları Dışişleri'ne atamayı reddederek Beyaz Saray'ın tepkisini çekti.**

Siyasi tercihleri açısından bakıldığında ise dış politikada Başkan ve Bakan'ın adeta ayrı tellerden çalması neden gösterilebilir. Kuzey Kore'yle ilgili olarak Trump'ın tansiyonu yükselttiği ve hatta nükleer savaş aşamasına gelindiği yorumları yapıldığı dönemde Tillerson eninde sonunda Kuzey Kore'yle doğrudan görüşmek zorunda olduklarını ve müzakere kanallarının açık olduğu yorumlarını yapıyordu. Trump el yükseltmeye çalışırken Tillerson müzakere yollarını zorluyordu. Başkan rahatsızlığını

yine Twitter üzerinden Tillerson'a "kendini fazla yorma" mesajı vererek göstermişti. Benzer biçimde Amerikan kamuoyu baskısına rağmen Rusya'yı veya Rus Devlet Başkanı Putin'i eleştirmekten kaçınan Trump'ın Tillerson'ın Moskova'ya karşı sert söyleminden rahatsız olduğu aşikar. **Hem Kuzey Kore hem de Rusya meselelerinde Tillerson'ın özellikle Savunma Bakanı Mattis'le koordineli hareket ederek Beyaz Saray'dan uzak bir Dışişleri Bakanı profili çizmesi Başkan'ı rahatsız ediyordu.**

Ortadoğu barış süreci gibi önemli bir dosyayı damadı Kushner'e emanet eden Trump, Kudüs kararında olduğu gibi tek tarafı ve maksimalist adımlar atmaya seviniyor. Netanyahu'ya ve İsrail sağ pozisyonuna yakınlığı bilinen Kushner'in Ortadoğu'ya bakışında da Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) çizgisine yakın bir duruşu var. Bu iki ülkenin Katar'a uyguladığı ambargo karşısında Washington'da birbirine zıt iki yaklaşım oluştu. Trump yönetiminin "yetişkinleri"ni temsil eden Tillerson ve Mattis, Katar'ın Amerikan müttefiki olduğunu ve terörle mücadelede yanlarında yer aldığını söylerken Trump Katar'ı teröre destek vermekle suçlamıştı. Körfez kriziyle birlikte Trump yönetimi içerisindeki ayrışma net bir biçimde ortaya çıkmıştı.

Amerikan askeri tarihçisi ve analisti Mark Perry'nin aktardığına göre Kushner Katar'a uygulanacak ambargodan önceki haberi olmasına rağmen Trump'a haber vermemişti. **İsrail-Suud-BAE ekseninde Tillerson-Mattis kanadına karşı paralel bir Ortadoğu politikası oluşturmaya çalışan Kushner ve Washington'daki İsrail'e yakın neocon destekçileri Tillerson'ın sonunu getiren ittifakı temsil ediyordu Perry'ye göre.** Trump'ın hem Körfez krizinde takındığı tavra hem de Amerikan Büyükelçiliğini Kudüs'e taşıma kararına bakıldığında bu ittifakın fazlaca etkin olduğu anlaşılıyor.

Tillerson'ın gönderilmesinin önemli

nedenlerinden birinin İran nükleer anlaşmasının olduğu anlaşılıyor. Başkan Trump Obama'nın en büyük dış politika başarılarından saydığı anlaşmayı iptal etmek için çok çaba sarf etti. Anlaşma uluslararası nitelikte olduğu için tek tarafı iptal edemeyen Trump, İran'ın anlaşmaya uyduğunu kerhen onaylamak zorunda kalmış ancak en son onaylamayı reddederek topu Kongre'ye atmıştı. Kampanya döneminde anlaşmayı yırtıp atma sözü veren ve özellikle Obama'nın siyasi mirasını yok etmeyi kendine misyon edinen Trump için Tillerson'ın bu konuda direnmesi de önemli rol oynamışa benziyor.

Bundan sonra ne olacak?

Tillerson'ın görevine son verilmesinin nedenleri aslında eski CIA Direktörü ve yeni Dışişleri Bakanı Pompeo'nun nasıl bir dış politika çizgisi izleyebileceğinin ipuçlarını da veriyor. **Pompeo'nun Trump'la kişisel olarak çok daha iyi anlaştığı ve kendi başına bir dış politika çizgisi oluşturmama konusunda Başkan'a güven verdiği biliniyor.** Tillerson'ın Trump'ın önceliklerini göz ardı etmesi gönderilmesinin önemli nedenlerinden biri sayıldığı için Pompeo Başkan'dan bağımsız davranıyor görünmemeye özen gösterecektir. Bakanlık kadrolarına da bir an önce Trumpçı ve İsrail sağına yakın neocon isimleri ataması hiç de sürpriz olmayacaktır.

İran'a karşı daha sert bir politika izlemeyi savunduğu bilinen Pompeo'nun "makul şahin" Savunma Bakanı Mattis'le nasıl bir ilişki kuracağı önemli olacak. Her iki isim de bölgede İran'ın etkisini azaltmak istiyor ancak Mattis hem Kore Yarımadası hem de Ortadoğu'da tansiyonu artıracak ve ABD'yi yeni bir askeri çatışmanın içine çekecek adımlardan kaçınan bir isim olarak öne çıkıyor. Önümüzdeki dönemde Amerikan dış politikasında "kaos yönetimi" sayesinde belirsizliğin artması, İsrail sağına yakın neoconların öne çıkması ve "Ben yaptım oldu" tarzı tek tarafılığın ağırlık kazanması sürpriz olmayacak.